

ОРГАНИЗАЦИЈА
СРПСКИХ
СТУДЕНАТА У
ИНОСТРАНСТВУ

КОМПАРАТИВНА АНАЛИЗА СИСТЕМА ПРИЗНАВАЊА СТРАНИХ ВИСОКОШКОЛСКИХ ДИПЛОМА У 10 ЗЕМАЉА СВЕТА

Примери и решења у САД, Канади, Русији и земљама ЕУ

Аутори

Аранђеловић Бојан, Università degli Studi di Roma *La Sapienza*, Рим
Делић Тијана, Università degli Studi di Trieste, Трст
Јаковљевић Александар, St. Francis College, Њујорк
Марковић Бобан, American University in Bulgaria, Благоевград
Рудић Јелена, Università del la Svizzera Italiana, Лугано
Радоњић Ксенија, *Queen Mary* University of London School of Law, Лондон
Суботић Милош, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, Праг
Новаковић Ана, University of the Arts London, Лондон

Уредници

Делић Тијана – координатор пројекта
Аранђеловић Бојан – заменик координатора пројекта

Главни Уредник

Станисављевић Милутин – председник ОССИ

Фебруар, 2013.

САДРЖАЈ

1. Предговор	стр. 4
2. Образац компаративне анализе	стр. 6
3. Лисабонска конвенција	стр. 8
4. Примери испуњених образаца анализе по земљама	стр. 13
4.1 <i>Сједињене Америчке Државе – Милош Младеновић</i>	
4.2 <i>Италија – Ана Живковић</i>	
4.3 <i>Бугарска – Бобан Марковић</i>	
4.4 <i>Белгија – Милица Велимировић</i>	
4.5 <i>Немачка – Драган Ђурић</i>	
5. Закључци компаративне анализе по земљама	стр. 55
5.1 <i>Сједињене Америчке Државе и Канада</i>	
5.2 <i>Хрватска</i>	
5.3 <i>Италија</i>	
5.4 <i>Бугарска</i>	
5.5 <i>Аустрија</i>	
5.6 <i>Грчка</i>	
5.7 <i>Белгија</i>	
5.8 <i>Русија</i>	
5.9 <i>Немачка</i>	
6. Финални закључак	стр. 63
<i>Тијана Делић, Бојан Аранђеловић, Милутин Станисављевић</i>	

1. ПРЕДГОВОР

Организација српских студената у иностранству (ОССИ) окупља преко 3000 младих из Србије који студирају или су студирали ван граница своје домовине. Многи који се по завршетку студија врате у Србију, наилазе на бројне препреке у признавању диплома стечених и на неким од најпрестижнијих светских универзитета, што представља велики проблем за њихову интеграцију у радну атмосферу, путем оснивања фирме или проналажења посла. Тај проблем има пак много веће концевенце, јер када се сагледа у целини, постаје јасно да се проблеми у признавању страних диплома не одражавају само на свршене студенте, већ и на привреду и друштво у целини, јер кочећи интеграцију људи у економију они коче и економски развој. У свету у коме је приватно тржиште знатно одговорније за економски статус грађана од држава, признавање страних диплома добија све важнију улогу – између осталог јер глобализација са собом повлачи потребу за бржим и ефикаснијим протоком знања које је круцијално за економски развој. Сходно овом глобалном тренду, ОССИ тежи да својим члановима омогући да и Србију посматрају као учесницу у глобализацији и у њој траже посао/оснивају фирме као и било где другде у свету – *да би се то постигло, на првом месту је потребно да младим стручњацима стечено образовање буде признато.*

Мотивисан жељом да у овоме успе, одлуком Милутина Станисављевића, председника ОССИ у октобру 2012. године формиран је **Тим ОССИ за признавање страних диплома**, који је на основу истраживања и сарадње са Групом за развојне политике (ГРП) спровео компаративну анализу у 10 земаља света како би, *имајући у виду решења у развијеним привредама, помогао својој отаџбини у превазилажењу овог проблема и налажењу најбољег модела за његово решење.* Овај документ представља комплетну научну компаративну анализу и њене закључке у погледу на процесе признавања страних диплома у САД, Канади, Русији и седам земаља Европске уније. Најприменљивије праксе у процесима признавања старних диплома (у тексту штиклиране) истакнуте су као могућа решења за Републику Србију („примена“).

Сазнало се да се Република Србија потписивањем Болоњске декларације и Лисабонске конвенције определила да свој систем високог образовања усклади са европским и омогући његово функционисање применом Закона о високом образовању, усвојеног 2005. године. Међутим, иако поменути Закон прописује да признавање страних универзитетских диплома треба да се заснива искључиво на *исходима учења* (learning outcomes), у систему Републике Србије је овај процес и даље у надлежности универзитета који настављају са детаљним упоређивањем студијских програма тј. *нострификацијом* – процесом који је Лисабонском конвенцијом превазиђен.

Непобитни закључак анализе је да: **„Временске и финансијске препреке које су последица оваквог застарелог система морају да постану део прошлости“.**

2. ОБРАЗАЦ КОМПАРАТИВНЕ АНАЛИЗЕ

Образац за компаративну анализу ОССИ, који су користили сви истраживачи (аутори) пројекта:

Лични подаци

Име, презиме:

Област студија:

Земља боравка:

Контакт:

Остало:

Појединачно истраживање у држави боравка:

1. Која држава је предмет анализе?
2. Да ли је у држави у којој боравиш законски уређен процес признавања страних диплома? Уколико јесте, преведи на српски и напиши текст закона којим је процес признавања уређен.
3. Уколико процес признавања није законски решен у држави у којој боравиш, сазнај да ли је решен на неки други начин (и наведи конкретно на који).
4. Која тела/институције у држави у којој боравиш имају право да обаве процес признавања страних диплома?
5. Наведи области из којих дипломе у држави у којој боравиш морају да буду признате.
6. Спроведи отворен интервју са неким од професора/стручњака на твом факултету који је обавештен о процесу признавања страних диплома.

Суштине у процесу признавања страних диплома:

1. Наведи које области захтевају признавање диплома од стране којих институција и наведи из којих области су дипломе валидне и без признавања:
2. Која је документација потребна за спровођење процеса?
3. Колико временски траје цео процес?
4. Колико кошта признавање дипломе за оне који морају да га изврше?

3. ЛИСАБОНСКА КОНВЕНЦИЈА

3.1 Увод

Конвенција о признавању квалификација у високом образовању у европском региону развијена је од стране Савета Европе и УНЕСКО-а и усвојена априла 1997. године у Лисабону. Основни циљ Лисабонске конвенције је да се отклоне бројне препреке у процесу признавања страних универзитетских диплома и обезбеди њихово несметано признавање и равноправно третирање од стране органа надлежних за спровођење овог процеса. Међу потписницама Лисабонске конвенције, од којих је једна и Србија, налазе се 53 европске државе (Албанија, Андора, Аустрија, Азербејџан, Белорусија, Белгија, Босна и Херцеговина, Бугарска, Ватикан, Црна Гора, Чешка, Данска, Естонија, Финска, Француска, Грузија, Холандија, Хрватска, Ирска, Исланд, Италија, Јерменија, Кипар, Летонија, Литванија, Лихтенштајн, Луксембург, Мађарска, Малта, Молдавија, Македонија, Немачка, Норвешка, Пољска, Португал, Румунија, Русија, Сан Марино, Словачка, Словенија, Шпанија, Шведска, Швајцарска, Турска, Украјина, Уједињено Краљевство) и 6 ваневропских држава (Аустралија, Израел, Казахстан, Киргистан, Нови Зеланд и Таџикистан).

3.2 Лисабонска конвенција познаје три различита вида признавања квалификација:

- 1. Признавање квалификација које дају приступ високошколском образовању**
- 2. Признавање периода студија**
- 3. Признавање квалификација високошколског образовања**

Признавање квалификација које дају приступ високошколском образовању треба да омогући носиоцу стране дипломе да конкурише и упише програм који припада високошколском образовном систему друге земље, осим случаја када се може доказати битна разлика у општим условима за приступ у држави која је издала квалификацију и оној у којој се тражи признавање квалификације.

Признавање периода студија значи да ће свака страна признати период студија завршених у оквиру високошколског образовног програма у другој земљи. Признавање периода студија односи се на наставак студирања у земљи у којој се признавање тражи, а може бити одбијено ако се могу доказати битне разлике у трајању студија између земље где је студирање започето и земље где се тражи признавање.

Признавање квалификација високошколског образовања врши се на основу стечених знања и вештина које се доказују стицањем дипломе која истовремено потврђује завршетак једног образовног циклуса. Признавање стечене квалификације омогућава њеном носиоцу:

- Приступ даљим студијама високог образовања под истим условима који се примењују на носиоце квалификација земље у којој се признавање тражи;
- Коришћење академске титуле у земљи у којој се тражи признавање;
- Приступ тржишту рада.

3.3 Лисабонска конвенција предвиђа начела чија примена у пракси треба да омогући добро спровођење процеса признавања диплома, а то су:

- 1. адекватан приступ оцени стечених квалификација и забрана свих видова дискриминације подносиоца захтева;**
- 2. транспарентност, кохерентност и поузданост поступка и критеријума признавања;**
- 3. сарадња универзитета тј. размена података потребних за поступак признавања;**
- 4. ефикасност поступка тј. његово спровођење у разумном временском року.**

Спровођење одредби Лисабонске конвенције захтева њену интеграцију у домаће законодавство. У нашој земљи Законом о високом образовању из 2005. године регулисано је питање признавања диплома по основама овог споразума. Питање је – колико је наше законодавство успело да примени одредбе Лисабонске конвенције на националном нивоу? Лисабонска конвенција обавезује државе уговорнице да обезбеде признавање квалификација високог образовања (диплома) стечених у другој држави уговорници, осим у случају да постоји суштинска разлика између тражене и стечене квалификације. Међутим, она не одређује значење израза суштинска разлика. Суштинска разлика тиче се исхода учења, а не формалних обележја завршеног студијског програма или дела студијског програма, попут: назива предмета, године студија на којој се предмети изучавају, разлике у броју ЕСПБ поена између појединих предмета или мањих разлика у дужини трајања студија. Суштинска разлика оправдано може постојати само онда када исходи учења стечени у иностранству у знатној мери одступају од исхода учења који се стичу на сродном студијском програму у земљи у којој се признавање тражи.

Посебно је важно истаћи да при утврђивању постојања суштинске разлике не треба гледати исходе учења појединих предмета и вршити њихово међусобно упоређивање, већ исходе учења завршеног дела студија, или целог образовног циклуса.¹

Имајући у виду да конвенција не дефинише јасно који су критеријуми и ситуације у којима постоје суштинске разлике на основу којих се може одбити признавање стране дипломе, одлуку о томе доноси орган који врши признавање стране дипломе. У случају одбијања признавања, орган који спроводи процес треба јасно и прецизно да образложи:

- суштинску разлику између квалификација;
- који исходи учења недостају;
- због чега подносилац захтева не може да оствари иста права као лице које је стекло домаћу диплому.

¹ Бабин, М – Хиршенбергер, Х – Папић, Т *Признавање страних високошколских диплома у Србији*, Група за развојне политике, Београд 2012.

3.4 Шта је суштина Лисабонске конвенције?

Суштина Лисабонске конвенције јесте раздвајање процеса признавања диплома ради наставка високошколског образовања и приступа тржишту рада (запошљавања). Стога, Лисабонска конвенција успоставља два тела који треба да обављају надзорну функцију и олакшају примене њених одредби. То су *Комитет Конвенције за признавање квалификација из области високог образовања у Европи* (Комитет) и *Европска мрежа националних информационих центара о академској мобилности и признавању* (ENIC). Формирањем ових органа моћи ће да се превазиђу бројни проблеми са којима се државе потписнице суочавају.

У свакој држави потписници, национални информациони центар:

- олакшава приступ меродавним и тачним информацијама о високошколском образовном систему и квалификацијама у земљи у којој је лоциран;
- олакшава приступ информацијама о високошколским образовним системима и квалификацијама других држава потписница;
- даје савет или информације о питањима признавања и (пр)оцене квалификација, у складу са националним законима и прописима.

Дакле, ево шта у кратким цртама предвиђа Лисабонска конвенција:

- Носиоци квалификација издатих у једној земљи имаће адекватан приступ процени ових квалификација у другој земљи;
- Подносиоци захтева не смеју бити дискриминисани по било ком основу;
- Образложење да кандидат не испуњава релевантне захтеве подноси орган који врши процену;

- Свака земља ће признати квалификације за наставак високог образовања, за периоде студија или за приступ тржишту рада као сличне одговарајућим квалификацијама у њеном сопственом систему, осим ако постоје суштинске разлике између њених властитих квалификација и квалификација за које се тражи признавање.
- Признавање квалификације високог образовања издате у другој земљи треба да омогући:
 - а) приступ даљим студијама високог образовања, укључујући релевантне испите и припреме за докторат, у истим условима као кандидати земље у којој се признавање тражи;
 - б) коришћење академске титуле у складу са законима и регулативама земље у којој се признавање тражи.
- Све земље ће формирати национални информациони центар чија ће основна функција бити давање савета о признавању страних квалификација студентима, дипломцима, запосленим, институцијама високог образовања и другим заинтересованим странама;
- Све земље ће охрабривати њихове институције високог образовања да издају Допуну дипломе њиховим студентима у циљу да олакшају признавање. Додатак Дипломе је инструмент заједнички развијен од стране Европске Комисије, Савета Европе и УНЕСКО-а који има за циљ да опише квалификацију на лако разумљив начин и доводећи је у везу са системом високог образовања унутар којег је издата.

4. ИСПУЊЕНИ ОБРАСЦИ КОМПАРАТИВНЕ АНАЛИЗЕ ПО ЗЕМЉАМА

4.1 Сједињене Америчке Државе

Лични подаци:

Име, презиме: Милош Младеновић

Област студија: Саобраћајно инжењерство

Земља боравка: Сједињене Америчке Државе

Појединачно истраживање у држави боравка:

1. Која држава је предмет анализе?

Сједињене Америчке Државе

2. Да ли је у држави у којој боравиш законски уређен процес признавања страних диплома? Уколико јесте, преведи на српски и напиши текст закона којим је процес признавања уређен:

Државни универзитети имају своје појединачне административне процедуре.

3. Уколико процес признавања није законски решен у држави у којој боравиш, сазнај да ли је решен на неки други начин (и наведи конкретно на који):

Универзитети вишег ранга евалуирају званичне преписе предмета са оценама за пријем на више степене академских студија. Административном телу које доноси одлуку о пријему мора бити доступан званичан препис предмета и оцена, просек оцена мора бити преко 3.0 од 4.0 (релативно) у последње две године основних или виших академских студија, и диплома мора бити добијена на акредитованом универзитету. Додатна евалуација се обавља у самом академском департману где се захтева пријем. Овим кораком се осигуравају академска поклапања програма. Поређење се обавља по испитима са званичног академског преписа.

4. Која тела/институције у држави у којој боравиш имају право да обаве процес признавања страних диплома?

Нема посебних институција које обављају процес евалуације страних диплома.

Одговорност је примарно на административним телима универзитета.

5. Наведи области из којих дипломе у држави у којој боравиш морају да буду признате:

Процес је јединствен за све научне области. Нема посебних области где постоје драстично различите или специјализоване процедуре.

6. Спроведи отворен интервју са неким од професора/стручњака на твом факултету који је обавештен о процесу признавања страних диплома.

Интервју је обављен са деканом постдипломске едукације на Државном Универзитету и Политехничком Институту Вирџиније. Већина информација у овом извештају је прикупљена у током овог интервјуа.

Karen P. DePauw, Ph.D.

Vice President and Dean for Graduate Education

Virginia Tech

Graduate Life Center 235

Blacksburg, VA 24061

540 - 231 - 7581(phone)

kpdepauw@vt.edu

Суштине у процесу признавања страних диплома:

1. Наведи које области захтевају признавање диплома од стране којих институција и наведи из којих области су дипломе валидне и без признавања:

Све дипломе морају проћи процес евалуације путем преписа предмета и оцена.

2. Која је документација потребна за спровођење процеса?

Копија званичног преписа оцена и диплома (или уверење о дипломи).

3. Колико временски траје цео процес?

Процес евалуације преписа оцена траје око једног сата. Комплетан процес трајања признавања диплома за цео универзитет приликом једног периода пријема траје два месеца.

4. Колико кошта признавање дипломе за оне који морају да га изврше?

Нема директних издатака за процес признавања диплома. Индиректни трошкови су укључени преко трошкова апликације на универзитет, који су у просеку у износу од 60 америчких долара.

4.2 Италија

Лични подаци:

Име, презиме: Ана Живковић

Област студија: социјална педагогија

Земља боравка: Италија

Појединачно истраживање у држави боравка:

1. Која држава је предмет анализе?

Италија

2. Да ли је у држави у којој боравиш законски уређен процес признавања страних диплома? Уколико јесте, преведи на српски и напиши текст закона којим је процес признавања уређен:

На основу чланова 170 и 332 Јединственог текста о високом образовању италијански грађани или странци који поседују инострану диплому, добијену након студија у иностранству при државним или легално признатим Универзитетима, који траже признање својих студија како би били еквивалентни италијанским дипломама, могу да поднесу захтев при неким од италијанских универзитета који изаберу. Документацију треба поднети секретаријату студената Универзитета у чијем статуту постоје студије компатибилне са онима које желе да се нострификују.

Грађани Италије, Европске уније и грађани земаља ван Уније, који имају регуларан боравак у Италији могу лично да доставе захтев за признавање дипломе на шалтерима секретаријата Универзитета, у року који одређује сваки Универзитет посебно.

Грађани земаља изван Европске уније који бораве у иностранству треба да пошаљу захтев, заједно са свом потребном документацијом, преко дипломатско-конзуларног представништва Италије у њиховим земљама или земљама у којима имају боравак. Исти документи треба да буду достављени до датума које одређује МИУР (Министарство образовања, универзитета и научних истраживања), везано за упис страних студената.

Особе треба да прикажу и документе који доказују да имају довољно средстава да покрију економске трошкове и осигурање, предвиђене као предуслов за упис на Универзитет.

3. Уколико процес признавања није законски решен у држави у којој боравиш, сазнај да ли је решен на неки други начин (и наведи конкретно на који):

4. Која тела/институције у држави у којој боравиш имају право да обаве процес признавања страних диплома?

Универзитети и министарства која су надлежна за одређена занимања.

5. Наведи области из којих дипломе у држави у којој боравиш морају да буду признате:

Да би се обављали послови у државном сектору, за које је потребна универзитетска диплома, потребно је да та иста диплома буде призната. У области здравства је и у државном и у приватном сектору потребно да диплома буде призната.

6. Спроведи отворен интервју са неким од професора/стручњака на твом факултету који је обавештен о процесу признавања страних диплома.

Суштине у процесу признавања страних диплома:

- 1. Наведи које области захтевају признавање диплома од стране којих институција и наведи из којих области су дипломе валидне и без признавања:**

Признавање страних диплома од стране универзитета важи само за „академске“ разлоге (типа наставак студија у Италији), док је за признавање у професионалне сврхе потребно следити другу процедуру, регулисану нормама директива Европске уније и по члановима 49 и 50, закона 31. августа 1999, број 394. који додељује професионалну компетентност при признавању Министарствима која су надлежна за та одређена занимања. Постоји орган који се бави информисањем о директивама Европске уније о признавању професионалности и то је Одељење за политике Европске уније у Председништву савета министара. Признавање при универзитетима није директно, већ захтева да се интегришу одређени испити и да се одбрани дипломски или мастер рад. За неке врсте занимања се тражи и одређени период универзитетске праксе.

Што се тиче признавања диплома из области медицине постоји посебан закон, по ком се долази до признања након мишљења Министарства здравља. Негативно мишљење Министарства не дозвољава упис у професионални регистар или посебне листе медицинског особља на територији Италије и земаља Европске уније.

Неке дипломе могу бити директно признате у случају да постоје билатерални договори са одређеним земљама, у којима је већ договорена еквивалентност иностране дипломе са италијанском дипломом.

Министарство Правде Италије може директно да призна следеће професије, за грађане Европске уније: посредник у трговини, агротехничар, статистичар осигуравајућег завода, адвокат, рачуновођа, биолог, хемичар, саветник у раду, доктор агрономије, доктор шумарства, зоолог, биотехничар, геолог, геометар, новинар, инжењер цивилне заштите и околине, индустријски инжењер, инжењер информатике, психолог, психолог рада. Грађани земаља изван Уније треба да поднесу захтев за признање дипломе одговарајућем министарству везаном за струку којом се баве.

2. Која је документација потребна за спровођење процеса?

За признавање при универзитетима потребни су:

- а) директан захтев Ректору изабраног Универзитета у Италији;
- б) оригинал дипломе средње школе;
- в) оригинал аналитичког сертификата универзитетских испита, издат од стране предходног Универзитета (на којем су означени датуми и места испита, чак и када су испити положени у универзитетским седиштима другачијим од оног у ком је издата диплома);
- г) програм сваког појединачног испита;
- д) оригинал универзитетске дипломе;
- ђ) три фотографије

Документи б) в) г) д) морају бити преведени код судског тумача, сем у случају у коме постоје интернационални договори, због којих превод није потребан. Уједно је потребно доставити изјаву о вредности дипломе, од стране дипломатско-конзуларног представништва Италије у земљи у којој је издата диплома, које потврђује аутентичност докумената тачака в) и г).

За признавање доктората процедура је другачија.

3. Колико временски траје цео процес?

Универзитет којем је послат захтев за признавање дипломе треба да достави одговор у року од 90 дана.

4. Колико кошта признавање дипломе за оне који морају да га изврше?

Цена зависи од сваког појединачног универзитета при ком се врши процес признавања дипломе. Углавном је од 100 до 200 евра.

4.3 Бугарска

Лични подаци:

Име, презиме: Бобан Марковић

Област студија: Међународни односи и Бизнис

Земља боравка: Бугарска

Појединачно истраживање у држави боравка:

1. Која држава је предмет анализе?

Република Бугарска

2. Да ли је у држави у којој боравиш законски уређен процес признавања страних диплома? Уколико јесте, преведи на српски и напиши текст закона којим је процес признавања уређен:

Процес признавања страних диплома у Бугарској је решен „Уредбом о државним условима за признавање универзитетског образовања стеченог у иностраним високошколским установама“ (преведена на српски и представљена у наставку) а у складу са „Законом о високом образовању Републике Бугарске“. Уредба је последњи пут мењана у децембру 2011. године после опомена Европске комисије. У априлу 2011. Европска комисија је упозорила Бугарску да лош закон о нострификацији негативно утиче на слободу кретања и мобилност радне снаге као ступце уједињења Европе. Променом уредбе у децембру 2011. укинута је комисија министарства образовања и науке која је водила процес нострификације а надлежности су пребачене на универзитете и Национални центар за информације и документацију (НАЦИД). Број ставки и докумената потребних за нострификацију је смањен са десет на четири. Бирократија је значајно смањена укидањем сувишних административних тела и избегавањем преплитања одговорности. Процес нострификације је сведен на један до два месеца, мада има случајева где траје и дуже у зависности од комплексности случаја и достављених докумената. Тренутна уредба тек

треба да покаже праве резултате. Према неким оценама, резултати неће бити много различити него пре све док Бугарска не начини радикалне кораке на овом пољу.

3. Уколико процес признавања није законски решен у држави у којој боравиш, сазнај да ли је решен на неки други начин (и наведи конкретно на који):

Након кампање делегата Бугарске у Европском парламенту Ивајила Калфина усвојена је нова (садашња) уредба о нострификацији диплома. Међутим, Калфин је у више наврата поручио Бугарској влади да искључи НАЦИД из процеса и да Министарство образовања и науке аутоматски прихвати све дипломе стечене на акредитованим универзитетима у земљама ЕУ, а да се само изврши провера њихове аутентичности у регистрима земаља где су дипломе стечене.

Видео анимација из Калифинове кампање:

http://www.youtube.com/watch?feature=player_embedded&v=eO236fo2pt0

4. Која тела/институције у држави у којој боравиш имају право да обаве процес признавања страних диплома?

Поступак за признање универзитетског образовања стеченог у иностраној институцији високог образовања се организује од стране универзитета и Министарства просвете и науке кроз Национални центар за информације и документацију (НАЦИД) НАЦИД има улогу Националног центра за академска признавања и мобилност у складу са чланом 9.(2). Лисабонске конвенције о признавању квалификација високог образовања из 1997. год.

5. Наведи области из којих дипломе у држави у којој боравиш морају да буду признате:

Бугарско Министарство просвете и науке има посебне захтеве за признавање диплома и квалификација у области Права, Архитектуре, Медицине, Фармације, Стоматологије.

Процес признавања и допуне образовања се врши кроз Министарство образовања и науке и НАЦИД а уз помоћ домаћих универзитета, стручних института и професионалних асоцијација. Да би се запослили у државној администрацији све дипломе морају бити признате. Да би наставили студије у Бугарској (након студија у иностранству) довољна је сагласност жељеног универзитета на основу предатих докумената. НАЦИД и Министарство потврђују ове одлуке.

6. Спроведи отворен интервју са неким од професора/стручњака на твом факултету који је обавештен о процесу признавања страних диплома.

Господин Калфин који се бави овим проблемом није одговорио на и-мејл како би дискутовали о овом проблему.

Суштине у процесу признавања страних диплома:

1. Наведи које области захтевају признавање диплома од стране којих институција и наведи из којих области су дипломе валидне и без признавања:

Бугарско Министарство просвете и науке има посебне захтеве за признавање диплома и квалификација у области Права, Архитектуре, Медицине, Фармације, Стоматологије. Процес признавања и допуне образовања се врши кроз Министарство образовања и науке и НАЦИД а уз помоћ домаћих универзитета, стручних института и професионалних асоцијација.

Да би наставили студије у Бугарској (након студија у иностранству) довољна је сагласност жељеног универзитета на основу предатих докумената. НАЦИД и Министарство потврђују ове одлуке.

Да би се запослили у државној администрацији, потребно је признавање дипломе које врши НАЦИД.

2. Која је документација потребна за спровођење процеса?

(Преузето из Уредбе која се налази у наставку)

Члан 8 (1). Лица која желе да уђу у процес признавања универзитетског образовања стеченог у иностранству морају доставити писмени захтев (апликацију) и следеће докуменате:

- (1) Оригинал и фотокопија дипломе или еквивалентног документа издатог од стране високо образовне институције.
- (2) Оригинал и копија додатка дипломи (транскрипти) и оригинал и копија европског додатка (суплемента) дипломи, ако је лице носилац истог;
- (3) Оригинал и копије документа личне идентификације (пасош или лична карта) и документ којим се потврђује промена у имену подносиоца, ако постоји таква промена;

Члан 8. (2) Документи из става (1), тачка 1 и 2 осим европског додатка дипломи, морају бити легализовани, преведени и оверени у складу са одредбама међународних споразума између Републике Бугарске и земље, која је издала документе, а у одсуству таквих одредби - у складу са прихваћеном процедуром за легализацију, превод и оверу докумената и других аката. Документ којим се утврђује промена имена подносиоца под ст. 1, тачка 3 представљени на страном језику, морају бити пропраћен преводом на бугарски језик.

3. Колико временски траје цео процес?

Лице које поднесе захтев има рок од 30 дана да достави оригинале докумената. После провере надлежни орган мора у року од 14 дана да врати оригинале. У року од 30 дана универзитет мора послати одлуку НАЦИДУ који је прослеђује министарству на потписивање и обавештава заинтересовано лице. Према писању EuroActiv-а и изјавама студената који су прошли кроз овај процес, пре нове уредбе, разматрање траје 2-3 месеца, а цео процес и до годину дана у зависности од степена образовања и универзитета. Из министарства тврде да је процес после доношења нове уредбе у пракси скраћен на месец, највише два (EuroActiv).

4. Колико кошта признавање дипломе за оне који морају да га изврше?

Административне таксе су предмет сталних промена. Према писању EuroActiv-а и студената који су прошли кроз процес, цена се креће између 200-350 EUR, Највећи трошкови су за превод докумената.

Коментар:

И поред промене удредбе о признавању диплома високог образовања стеченог у иностранству, млади који желе да се врате у Бугарску и даље имају административне проблеме.

Највећи проблеми су превод и „апостил“. У већини случајева за транскрипт сваке академске године потребан је превод и верификација конзулата државе у којој се универзитет налази као и конзуларног дела у Министарству спољних послова. С обзиром да се НАЦИД састаје једном месечно и да имају рок од месец дана да донесу одлуку, процес се одуговлачи најчешће на два месеца, а и дуже у случају да су додатни документи потребни. Све у свему, иако мења прописе и прилагођава их европским, Бугарска има исте проблеме као и Србија. Студенти који су образовани на престижним светским универзитетима морају да издвоје 200-350 евра за превод и верификацију, пар дана, ако не и недељу, да сакупе све документе и 2-3 месеца да чекају и да би им био признат тежак рад. Упркос чињеници да је чланица ЕУ и да има велики број младих људи, образованих на светски признатим универзитетима, Бугарска влада нема капацитет људи и потребно знање да испуни норме европског законодавства.

Упуства за нострификацију на енглеском:

<http://mail.nacid.bg/newdesign/kap/index.php?id=3>

Чланак о нострификацији у Бугарској, који је објавио EuroActiv 2011. године:

<http://www.euractiv.com/enlargement/commission-warns-bulgaria-eu-dip-news-504125>

4.3.1 Пратећа документа

УРЕДБА О ДРЖАВНИМ УСЛОВИМА ЗА ПРИЗНАВАЊЕ УНИВЕРЗИТЕТСКОГ ОБРАЗОВАЊА СТЕЧЕНОГ У ИНОСТРАНИМ ВИСОКОШКОЛСКИМ УСТАНОВАМА, КАО И ПЕРИОДА СТУДИРАЊА У ТИМ УСТАНОВАМА

Усвојена од стране Савета министара

Уредба бр. 168 од 14.08.2000, објављена у Службеном гласнику број 69/22.08.2000, промењена 2010.

Оригинал на бугарском:

Наредба за државните изисквания за признаване на придобито висше образование и завършени периоди на обучение в чуждестранни висши училища

ПОГЛАВЉЕ 1

Опште одредбе

Члан 1. Уредба прецизира Државне услове за признавање универзитетског образовања стеченог у страним институцијама високог образовања и периода студија завршених у тим установама.

Члан 2. Сви грађани Бугарске, страни држављани и лица која имају статус избеглице, који су студирали на страним високошколским установама које су успостављене и оперативне у складу са законодавством земље у којој се стиче високо образовање, или који су завршили периоде студија тамо, имају право на признавање свог универзитетског образовања или завршених периода образовања.

Члан 3. Признавање универзитетског образовања или завршених периода студија на страним високошколским установама не сме укључивати дискриминацију на основу старости, пола, расе, инвалидитета, језика, вероисповести, политичких или других уверења, националних, етничких или социјалних разлога, или на основу привржености

националној мањини, или због имовинских разлога, порекла или било ког другог разлога који се не односи на образовање које треба да се буде признато.

Члан 4. (1) Универзитетско образовање стечено при страниј високообразовној институцији се потврђује издавањем дипломе или сличног документа од стране образовне институције признате од стране надлежног државног органа за секуларни универзитетски образовни систем дотичне државе.

Члан 4. (2) Период студија као саставни део универзитетског програма, завршен на иностраној високој васпитно-образовној установи признатој од стране надлежног државног органа задуженог за секуларни универзитетски образовни систем дотичне државе мора да буде оверен путем академске потврде или другог сличног документа.

Члан 4 (3). Надлежни орган за признавање универзитетског образовања у контексту

чл. 4(1) ће бити министар образовања и науке, а у контексту

чл. 4(2) ректор високообразовне установе од које је затражено признавање образовања стеченог у иностранству.

ПОГЛАВЉЕ 2

Признавање универзитетског образовања стеченог у страним институцијама високог образовања

Члан 5. Признавање универзитетског образовања стеченог у страним институцијама високог образовања чини званична писмена потврда у виду дипломе или други сличан документ издат од стране васпитно-образовне установе која је призната од стране надлежног државног органа у оквиру секуларног универзитетског образовног система одговарајуће државе.

Члан 6. Признавање универзитетског образовања стеченог у страним институцијама високог образовања има следеће циљеве:

- (1) Да олакша приступ даљем образовању у универзитетском систему, приступ вишој стручној обуци, као и стицању доктората.
- (2) Да омогући коришћење стручног и научног звања (титуле);
- (3) Да олакша приступ тржишту рада.

Члан 7. (1) Поступак за признање универзитетског образовања стеченог у иностраној институцији високог образовања организује Министарство просвете и науке кроз Национални центар за информације и документацију (НАЦИД)

Члан 7. (2) Министар образовања и науке издаје налог на основу кога именује Комисију са председником, 10 чланова - лица која имају академски ранг у главним областима универзитетског образовања - и 2 представника Министарства просвете и науке без права гласа. Током расправе о конкретним случајевима, представници министарства, агенције, више образовне установе, као и других институција могу бити позвани.

Члан 7 (3). Комисија, која је конституисана у складу са ставом 7(2), има мандат од 2 године, сазива се минимум једном у 2 месеца, и доноси своје одлуке простом већином.

Члан 8 (1). Лица која желе да уђу у процес признавања универзитетског образовања стеченог у иностранству морају доставити Министарству просвете и науке следећа документа:

- (4) Апликација/Захтев;
- (5) Диплома завршене средње школе;
- (6) Оригинал и фотокопија дипломе задњег завршеног степена образовања Републике Бугарске или сертификат о признању последњег образовног степена високог образовања у иностранству, уколико подносилац захтева има исти.
- (7) Оригинал и 2 копије дипломе завршене средње школе или други одговарајући документ издат од стране васпитно-образовне установе која је призната од стране надлежног државног органа у оквиру секуларног универзитетског образовног система одговарајуће државе;
- (8) Оригинал и 2 копије суплементна дипломе;

- (9) Документ/признаницу као доказ плаћене државне таксе за покриће трошкова поступка за признавање дипломе;
- (10) Оригинал и копију личне карте (или пасоша);
- (11) Изјаву која гарантује аутентичност наведених података, и утврђује да је потписник упознат са кривичном одговорности у случају подношења неистинитих података, сходно Кривичном закону Републике Бугарске.
- (12) Документ којим се потврђује промена у име подносиоца, ако постоји таква промена;
- (13) Остала документа релевантна за признавање које подносилац тражи

Члан 8. (2) На захтев Комисије, подносиоци су дужни да доставе друга релевантна документа која се односе на признавање диплома.

Члан 8. (3) Документа из става (1), 2-5 предмети и из става (2) морају бити легализовани, преведени и оверени у складу са одредбама међународних споразума између Републике Бугарске и земље која је издала документа, а у одсуству таквих одредби - у складу са прихваћеном процедуром за легализацију, превод и оверу докумената и других хартија од вредности. Документа под ст. 1, 9 и 10, представљени на страном језику морају бити пропраћени преводом на бугарски.

Члан 8. (4) Подношење докумената под ст. (4)1. врши се лично од стране подносиоца захтева или лица које он овласти у НАЦИД или електронским путем.

Члан 8. (5) Службеник администрације НАЦИД проверава докумената под ст. 1 и у року од 14 дана после провере кандидату или овлашћеном лицу се враћају сва оригинална документа осим пасоша, који се враћа одмах.

Члан 8. (6) У случају подношења докумената електронским путем, апликација и скениране копије тражених докумената се потписују електронским потписом. Подносилац захтева мора, у року од 30 дана од дана достављања захтева да пошаље НАЦИД-у оригинална

документа из чл. 8, ст. 1, тачка 2-5. Ако у року од 30 дана од дана примене ова документа нису достављена, апликација се сматра повученом, а поступак се прекида.

Члан 9 (1) Комисија за из члана 7(2) има следеће функције:

- (1) Анализира дипломе високог образовања и друге документе везане за њено признање;
- (2) У случају потребе додатних информација и / или докумената, лице треба да их достави у року који одреди комисија, али не дуже од два месеца од датума обавештења;
- (3) Шаље захтеве за додатним информацијама од универзитета односно надлежног органа;
- (4) Пружа стручну процену достављених докумената;
- (5) Подноси министру просвете и науке најкасније недељу дана након састанка извештај који садржи мишљење од дипломама које су предмет захтева за признавање.

Члан (2) Комисија разматра захтев за признавање дипломе вишег образовање у року од два месеца од дана подношења свих потребних докумената. Период се може једном продужити за време неопходно за одговор на захтев под ст. 1, тачка 3.

Члан. 10(1). Поступак за признавање дипломе високог образовања укључује следеће кораке:

- (1) Овера докумената из чл. 8;
- (2) Упоредивање података из дипломе и из других поднетих докумената са захтевима за стицање универзитетског образовања у истом и / или у сличном курсу студија у Републици Бугарској;
- (3) Усвајање одлуке да призна универзитетско образовање или да одбије да призна образовање;
- (4) Издавање сертификата о признавању, у складу са приложеним форматом (Видети
- (5) Анекс)

Члан. 10(2). Сертификат под ст. 1, тачка 4 или одбијање да се призна високо образовање потписује министар просвете и науке, односно особа овлашћена од стране њега.

Члан. 10(3). Подносилац има право да му буде издат и електронски сертификат потписан електронским потписом уколико за то поднесе захтев.

Члан 11. (1) Признавање дипломе високог образовања стеченог на страним универзитетима врши се упоређивањем података из документа и захтева за добијање вишег образовања у истој и / или сличној високошколској установи у Бугарској.

Члан 11. (2) За признавање дипломе високог образовања стеченог на страним универзитетима, релевантни су следећи показатељи :

- (1) Начин пријема студената;
- (2) трајање обуке;
- (3) укупан обим рада током програма и / или прикупљени кредити;
- (4) проценат предмета и број часова основних, специјалних и специјализованих обука;
- (5) проценат предмета и број часова који пружају теоријску и практичну обуку;
- (6) резултати тих студија - комбинација знања, вештина и компетенције стечене током обуке;
- (7) Начин дипломирања.

Члан 11. (3) Признавање диплома високог образовања ће бити спроведено у складу са степеном формалних квалификација о чему сведоче документи из чл. 4, ст. 1.

Члан 11. (4) У случају да у документима из чл. 4, ст. 1 није наведен степен квалификације, комисија одлучује ком степену образовања стечено знање одговара у бугарском образовном систему.

Члан. 12. Захтев за признавање дипломе високог образовања стиченог на страним универзитетима ће бити одбијен ако:

- (1) Комисија идентификује значајне разлике између података у документима и захтева за добијање признање дипломе високог образовања стеченог у истом и / или сличном пољу студија у бугарском систему високог образовања;
- (2) Диплома је издата од стране страног универзитета, који није признат од стране надлежних државних органа за систем секуларног високошколског образовања.
- (3) Комисија после верификације утврди да универзитет није издао представљена документа која потврђује стечено високо образовање.

Члан 12. (2) У одбијање признавања дипломе високог образовања у ст. 1, тачка 1 се могу укључити препоруке о могућим корацима које лице може да предузме како би примило признање дипломе у каснијој фази, укључујући и завршетак додатних испита.

Члан 12. (3) Одбијање признавања дипломе подлеже могућем оспоравању у складу са административним кодексом.

Члан 13.(1) Поступак за признавање дипломе високог образовања стеченог на страном универзитету престаје:

- (1) на писани захтев подносиоца пријаве или овлашћеног лица;
- (2) у случају недостављања оригинала потребних документа из чл. 9, ст. 1, у прописаном року.

Члан 13.(2) Поступак за признавање дипломе високог образовања стеченог на страном универзитету може бити прекинут од стране министра за образовање и науку, или лица које он овласти.

Чл. 14. (1) Уверење из члана 10, тачка 4 важи само у Бугарској и не даје имаоцу право да га користи у својим односима са трећим земљама.

Чл. 14. (2) Сертификат је заштићен од фалсификовања специфичним обележјима.

ПОГЛАВЉЕ 2.а.

Исправљање грешака. Издавање дупликата сертификата. Укидање сертификата

Члан.14.а. По службеној дужности или на захтев лица које је поднело захтев за признавање, очигледне чињеничне грешке и пропусти се могу исправити, у складу са чл. 10, ст. 1, тачка 4.

(2) Пријавни формулар (захтев) одобрава министар просвете, омладине и науке или лице које он овласти. Захтев мора бити предат НАЦИД-у или електронски путем, потврђен електронским потписом.

(3) Ако се поступак покреће по службеној дужности, лице ће бити обавештено.

(4) Решење о измени издатог сертификата или дипломе је предмет жалбе по управном поступку (Административном кодексу). Након ступања на снагу, издаје се нови сертификат са исправкама, а лице треба да врати оригинал. Издати сертификат са грешкама, који је био предмет исправке, ће бити уништен.

Члан. 14.б. (Нови -. СГ 59 од 2010) (1) Ако је издато уверење или сертификат из чл. 10, ст. 1, тачка 4 изгубљен или уништен, министар просвете и науке, на захтев заинтересованог лица издаје дупликат.

(2) Лице подноси захтев НАЦИД-у у облику који одобри министар просвете и науке или електронским путем са електронским потписом.

Члан. 14.ц. Ако тренутни закон утврди лажне податке или фалсификате докумената на основу којих се издаје сертификат, министар просвете и науке поништава сертификат.

(2) Поступак за одбијање или поништавање сертификата се издаје службено или на захтев заинтересованог лица.

ПОГЛАВЉЕ 3

Признавање периода студија завршеног на страном универзитету

Члан.15. (1) Признавање периода студирања значи усклађеност дела високошколског образовног програма, који је оцењен и документован на страном универзитету са програмом бугарске високообразовне институције у којој се тражи признавање.

Члан.15. (2) Високообразовна установа организује активности везане за признавање периода студија у складу са редоследом и условима утврђеним у правилнику за управљање и активности, као и уз поштовање одговарајућих услова за стицање универзитетског образовања на истим и / или сличним студијама бугарског образовног система

Члан. 16. Тамо где постоје значајне разлике у смеровима студија или универзитетима, обавестити лице о могућим мерама које може да предузме, укључујући завршетак додатних испита, да би добио/ла признање у каснијој фази.

ПОГЛАВЉЕ 4

Информације о активностима при признавању високошколских квалификација и периода студирања на страним универзитетима

Члан. 17. (1) процес признавања високошколских квалификација и периода студирања на страним универзитетима се врши уз помоћ Националног центра за информације и документацију који обавља функцију Националног Информационог центра за академско признавање и мобилност.

Члан. 17.(2) Национални информациони центар за академско признавање и мобилности је члан Европске мреже ЕНИЦ / НАРИЦ.

Члан. 17.(3) за спровођење активности у вези са академским признавањем НАЦИД ствара и подржава Јединствени информациони систем за академско признавање (ЕНИ).

Члан. 18. Национални центар за академско признавање и мобилност:

- (1) пружа надлежним органима држава потписница Конвенције о признавању квалификација које се тичу високог образовања у Европском региону (једн. 51 од 2000) информације о систему високог образовања Републике Бугарске.
- (2) прикупља, саставља и доставља надлежним националним органима, универзитетима и грађанима информације о системима високог образовања земаља потписница конвенције;
- (3) обавештава комисију из чл. 7, ст. 2 о главним документима усвојеним од стране европских мрежа ЕНИЦ / НАРИЦ, а који се се односе на академско признавање и одлуке годишње пленарне седнице мрежа;
- (4) обавештава комисију из чл. 7, ст. 2. о одлукама одбора за спровођење конвенције и одобреним документима;
- (5) по захтеву, информисе бугарске и стране институције и грађане о државним условима за признавање дипломе или периода високог образовања стеченог на страним универзитетима;
- (6) одржава електронску базу података и омогућава јавни приступ захтевима за признавање високог образовања и сертификата, као и одобрењима и одбијеницама захтева за признавање високог образовања стеченог на универзитетима у иностранству;
- (7) одржава електронску базу података и обезбеђује приступ уз електронски потпис, електронским сертификатима о признавању високог образовања стеченог на универзитетима у иностранству;
- (8) одржава електронску базу података о одбијању потврде признавања високог образовања стеченог на универзитетима у иностранству.

ДОДАТНЕ ОДРЕДБЕ

§ 1. Лица која без икакве своје кривице, као што су природне катастрофе, велике несреће или војна акција на територији државе њихових студија не могу да обезбеде универзитетску диплому или доказ о завршеном приправничком стажу могу захтевати утврђивање чињеница од стране суда у складу са грађанским парничним поступком.

§ 2. (1) Бављење професијом на основу признања високог образовања стеченог у иностранству ће бити регулисано правилником у складу са условима утврђеним законом или другим правним актима.

§ 2. (2) Признавање професионалних квалификација за обављање професије на територији Републике Бугарске се врши у складу са Законом о признавању стечених квалификација.

ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

§ 3. (1) Министар просвете и наука одређује састав комисије из чл. 7, ст. 2 у року од два месеца од ступања уредбе на снагу.

§ 3. (2) Први састанак комисије из чл. 7, ст. 2 је се ће бити одржан најкасније три месеца након ступања уредбе на снагу.

§ 4. Уредба се издаје у складу са чл. 9, ст. 3, тачка 9 Закона о високом образовању Републике Бугарске

Део уредбе који се тиче оверавања и превода докумената издатих у иностранству:

Документи издати од стране образовних институција морају бити оверени (апостил) од стране:

- (1) Министарства спољних послова земље која издаје документе и конзулата Републике Бугарске у тој земљи или
- (2) Конзулата, земље која издаје документ, у Републици Бугарској, а затим оверен од стране дела за "конзуларне послове" у Министарству иностраних послова Републике Бугарске (где су документа оверена од стране земље издаваоца), или
- (3) Другог конзуларног представништва које заступа интересе земље издавања у Републици Бугарској (ако представништво није акредитовано у земљи), а затим оверени од стране дела за "конзуларне послове" у Министарству иностраних послова Републике Бугарске

*Документи издати од стране државе - потписнице Конвенције укидању потребе за легализацијом страних јавних аката (Хашка конвенција) на које се стављају "апостили" у свом изворном облику не захтевају даљу потврду. Потребно је само да буду пропраћени овереним преводом на језик земље домаћина (бугарски).

4.3.2 Пратећи документи

УРЕДБА О ДРЖАВНИМ УСЛОВИМА ЗА ПРИЗНАВАЊЕ УНИВЕРЗИТЕТСКОГ ОБРАЗОВАЊА СТЕЧЕНОГ У ИНОСТРАНИМ ВИСОКОШКОЛСКИМ УСТАНОВАМА, КАО И ПЕРИОДА СТУДИРАЊА У ТИМ УСТАНОВАМА

Одобрено декретом № 168 од 14.08.2000.

Пром. СГ. 69. од 22. августа, 2000, измењен и допуњен. СГ. ОТЗ број 25 април, 2009. измењен. СГ. 79. 6. октобар 2009. измењен. СГ. 59. 31. јула 2010, измењен и допуњен. СГ. **102 од 22. децембра 2011**

Оригинал на бугарском:

Наредба за државните изисквания за признаване на придобито висше образование и завършени периоди на обучение в чуждестранни висши училища

ПОГЛАВЉЕ 1

Опште одредбе

Члан 1. Уредба прецизира Државне услове за признавање универзитетског образовања стеченог у страним институцијама високог образовања и периода студија завршених у тим установама.

Члан 2. Сви грађани Бугарске, страни држављани и лица која имају статус избеглице, који су студирали на страним високошколским установама које су успостављене и оперативне у складу са законодавством земље у којој се стиче високо образовање, или који су завршили периоде студија тамо, имају право на признавање њиховог универзитетског образовања или завршених периода образовања.

Члан 3. Признавање универзитетског образовања или завршених периода студија на страним високошколским установама, не сме укључивати дискриминацију на основу старости, пола, расе, инвалидитета, језика, вероисповести, политичких или других

уверења, националних, етничких или социјалних разлога, или на основу привржености националној мањини, или због имовинских разлога, порекла или било ког другог разлога који се не односи на образовање које треба да се буде признато.

Члан 4. (1) Универзитетско образовање стечено при страниј високообразовној институцији се потврђује издавањем дипломе или сличног документа од стране образовне институције признате од стране надлежног државног органа за секуларни универзитетски образовни систем дотичне државе.

Члан 4. (2) Период студија као саставни део универзитетског програма, завршен на иностраној високој васпитно-образовној установи признатој од стране надлежног државног органа задуженог за секуларни универзитетски образовни систем дотичне државе, мора да буде оверен путем академске потврде или другог сличног документа.

ПОГЛАВЉЕ 2

Признавање универзитетског образовања стеченог у страним институцијама високог образовања

Члан 5. Признавање универзитетског образовања стеченог у страним институцијама високог образовања чини званична писмена потврда у виду дипломе или други сличан документ издат од стране васпитно-образовне установе, која је призната од стране надлежног државног органа у оквиру секуларног универзитетског образовног система одговарајуће државе.

Члан 6. Признавање универзитетског образовања стеченог у страним институцијама високог образовања има следеће циљеве:

(4) Да олакша приступ даљем образовању у универзитетском систему, приступ вишој стручној обуци, као и стицању доктората.

- (5) Да олакша приступ тржишту рада као и друге правне сврхе које су у интересу лица које захтева признавање.

Члан 7. (1) Поступак за признање универзитетског образовања стеченог у иностраној институцији високог образовања се организује од стране универзитета у случају чл. 6.(1). и Министарства просвете и науке кроз Национални центар за информације и документацију (НАЦИД) у случају чл. 6.(2).

Члан 7. (2) Поступак по чл.7.(1) се спроводи по процедури и условима утврђеним прописима установа високог образовања а у складу са правилником НАЦИД-а

Члан 7.а. Процена усаглашености са државним захтевима за стицање високог образовања у Бугарској се не врши у случају да:

- (1) Представљени документ није диплома или еквивалентан документ који потврђује високо образовање и није у складу са чл 4.(1).
- (2) Диплома страног универзитета је призната од стране надлежног националног органа земље локације универзитета, као део свог система секуларног високог образовања, али образовање се спроводи у структурама друге земље и не спада под уставно-законодавни поредак;
- (3) потврда високог образовања, која након завршених испита није издата од стране одговарајућег универзитета

Члан 8 (1). Лица која желе да уђу у процес признавања универзитетског образовања стеченог у иностранству морају доставити писмени захтев (апликацију) и следећа документа:

- (14) Оригинал и фотокопија дипломе или еквивалентног документа издатог од стране високообразовне институције.
- (15) Оригинал и копија додатка дипломи (транскрипти) и оригинал и копија европског додатка (суплемента) дипломи, ако је лице носилац истог;
- (16) Оригинал и копије документа личне идентификације (пасош или лична карта) и документ којим се потврђује промена у имену подносиоца, ако постоји таква промена;

Члан 8. (2) Документи из става (1), тачка 1 и 2 осим европског додатка дипломи, морају бити легализовани, преведени и оверени у складу са одредбама међународних споразума између Републике Бугарске и земље која је издала документа, а у одсуству таквих одредби - у складу са прихваћеном процедуром за легализацију, превод и оверу докумената и других аката. Документи којим се утврђује промена имена подносиоца под ст. 1, тачка 3 представљени на страном језику, морају бити пропраћени преводом на бугарски језик.

Члан 8. (3) Подношење докумената под ст. (4)1. се врши лично од стране подносиоца захтева или путем овлашћеног лица у НАЦИД-у или електронским путем.

Члан 9. Признавање дипломе високог образовања укључује:

1. Проверу статуса универзитета који издаје документе из члана (4). тачка 1
2. Проверу аутентичности докумената из члана (4). тачка 1 и процену усаглашености тих података са државним условима за стицање дипломе високог образовања у Бугарској
3. Проверу по основама из чл.(7)а
4. одлуку о признавању дипломе и квалификационог степена високог образовања који се помиње у дипломи или одбијање признања или прекид поступка.

Члан 10. (1) Признавање дипломе високог образовања стеченог на страним универзитетима врши се упоређивањем података из достављених докумената и услова за добијање дипломе високог образовања у Републици Бугарској.

Члан 11. (1) Приликом признавања дипломе високог образовања стеченог на страним универзитетима, следећи показатељи су релевантни:

- (8) Начин пријема студената;
- (9) трајање обуке;

- (10) укупан обим рада (број предмета) током студирања у одређеном пољу и / или прикупљени кредити(бодови);
- (11) проценат предмета и број часова основних, специјалних и специјализованих обука;
- (12) проценат предмета и број часова који пружају теоријску и практичну обуку;
- (13) резултати студија као скуп знања, вештина и способности стечених током обуке;
- (14) Начин дипломирања.

Члан 11. (2) Признавање диплома високог образовања ће бити спроведено у складу са степеном формалног образовања о чему сведоче документа из чл. 4, ст. 1.

Члан 11. (3) У случају да у документима из чл. 4, ст. 1 није наведен степен формалног образовања, узима се решење према коме образовно-квалификациони степен одговара стеченом високом знању у складу са бугарским законодавством.

Члан 12. (1) Признавање дипломе високог образовања стеченог у иностранству ће бити одбијено ако постоје значајне разлике између података из докумената и државних услова за стицање високог образовања у Бугарској.

Члан 12. (2) Одбијање из става 1 овог члана може бити оправдано. Одбијање признавања дипломе високог образовања у ст. 1 може садржати препоруке о могућим корацима које лице може предузети тако да прими признање у каснијој фази, укључујући завршетак додатних испита.

Члан 12. (3) Одбијање признавања из става (1) подлеже могућем оспоравању у складу са административним кодексом.

Чл. 13. (1) У случајевима из чл. 6, став 2 подносиоцу се издаје сертификат који важи само у Бугарској и не гарантује носиоцу права која може користити у својим односима са трећим странама. Сертификат је заштићен од фалсификовања специфичним обележјем.

Чл. 13. (2) Подносилац захтева има право да му се изда електронски сертификат потписан електронским потписом, ако поднесе захтев за то.

Чл. 13. (3) У случаји чл.6. став 1, признавање високог образовања се односи само на наставак студија високог образовања и не гарантује права коришћења у односима са трећим странама.

ПОГЛАВЉЕ 2.а.

Исправљање грешака. Издавање дупликата сертификата. Укидање сертификата

Члан.14.а.(1) По службеној дужности или на захтев лица које је поднело захтев за признавање, очигледне чињеничне грешке и пропусти дозвољени током издавања по чл. 13. се могу исправити,

(2) Заинтересовано лице или лице које он/она овласти предаје захтев НАЦИД-у или електронским путем са универзалним електронским потписом

(3) Ако се поступак покреће по службеној дужности, лице ће бити обавештено.

(4) Решење о измени издатог сертификата или дипломе је предмет жалбе по управном поступку (Административном кодексу). Након ступања на снагу, издаје се нови сертификат са исправкама, а лице треба да врати оригинал. Издати сертификат са грешкама, који је био предмет исправке, ће бити уништен.

Члан. 14.б. (1) Ако је издато уверење или сертификат из чл.13. изгубљен или уништен, извршни директор НАЦИД-а, на захтев заинтересованог лица издаје дупликат.

Члан. 14.в. (1) Ако тренутни закон утврди лажне податке или фалсификате докумената на основу којих се издаје сертификат, издати сертификат се поништава.

(2) Поступак за поништавање издатог сертификата се извршава службено или на захтев заинтересованог лица.

ПОГЛАВЉЕ 3

Признавање периода студија завршеног при страним институцијама високог образовања

Члан.15. (1) Признавање периода студирања значи усклађеност дела високошколског образовног програма, који је оцењен и документован на страном универзитету са програмом бугарске високообразовне институције у којој се тражи признавање.

Члан.15. (2) Високообразовна установа организује активности везане за признавање периода студија у складу са редоследом и услова утврђеним у правилнику за управљање и активности, као и уз поштовање одговарајућих услова за стицање универзитетског образовања на истим и / или сличним студијама бугарског образовног система

Члан. 16. Где постоје значајне разлике у смеровима студија или универзитетима, заинтересовано лице се обавештава о могућим мерама које може да предузме, укључујући завршетак додатних испита, да би добио/ла признање у каснијој фази.

ПОГЛАВЉЕ 4

Информације о активностима при признавању високошколских квалификација и периода студирања на страним универзитетима

Члан. 17. (1) процес признавања високошколских квалификација и периода студирања на страним универзитетима се врши уз помоћ Националног центра за информације и документације коју обављају функције Националног информационог центра за академско признавање и мобилност.

Члан. 17.(2) Национални информациони центар за академско признавање и мобилност је члан Европске мреже ЕНИЦ / НАРИЦ.

Члан. 17.(3) Национални центар за информације и документацију помаже високошколским установама кроз:

1. информације о статусу образовне установе која је издала документа под чл. 4, ст. Један;
2. установљавање аутентичности докумената из чл. 4, ст. 1;
3. тражење информација од универзитета који је издао диплому високог образовања, односно надлежних органа државе у којој је стечено високо образовање;
4. оцењивање усаглашености података из дипломе за државним условима за стицање високог образовања у Републици Бугарској, на основу које се пише препорука по обрасцу одобреном од стране извршног директора НАЦИД

Члан. 17.(4) За спровођење активности које се односе на академско признавање НАЦИД је дужан да створи и одржава јединствен систем академског признавања (ЕНИ).

Члан. 18. Национални центар за академско признавање и мобилност:

- (1) пружа надлежним органима држава потписница Конвенције о признавању квалификација које се тичу високог образовања у Европском региону (једн. 51 од 2000) информације о систему високог образовања Републике Бугарске;
- (2) прикупља, саставља и доставља надлежним националним органима, универзитетима и грађанима информације о системима високог образовања земаља потписница конвенције;
- (3) обавештава установе високог образовања о главним документима усвојеним од стране европских мрежа ЕНИЦ / НАРИЦ, а који се се односе на академско признавање и одлуке годишњих пленарних седница мрежа;
- (4) обавештава комисију из чл. 7, ст. 2. о одлукама одбора за спровођење конвенције и одобреним докуменатима;
- (5) по захтеву, информише бугарске и стране институције и грађане о државним условима за признавање дипломе или периода високог образовања стеченог на страним универзитетима;
- (6) одржава базу података и омогућава јавни приступ захтевима за признавање високог образовања, као и одобрењима и одбијањима захтева за признавање високог образовања стеченог на универзитетима у иностранству;

(7) одржава базу података и обезбеђује приступ уз електронски потпис, електронским сертификатима о признавању високог образовања стеченог на универзитетима у иностранству;

(15) одржава базу података о одбијању потврде признавања високог образовања

(16) одржава базу података и омогућава јавни приступ свим решењима за признавање високог образовања.

Члан. 19. У року од 30 дана доноси се одлука у складу са чл. 9, тачка 4, а универзитет шаље НАЦИД-у на папиру и у електронском формату информације у облику одобреном од стране извршног директора НАЦИД.

ДОДАТНЕ ОДРЕДБЕ

§ 1. Лица која без икакве своје кривице, као што су природне катастрофе, велике несреће или војне акције на територији државе њихове студије не могу да обезбеде универзитетску диплому или доказ о завршеном приправничком стажу могу захтевати утврђивање чињеница од стране суда у складу са грађанским парничним поступком.

§ 2. (1) Бављење професијом на основу признања високог образовања стеченог у иностранству ће бити регулисано правилником у складу са условима утврђеним законом или другим правним актима.

§ 2. (2) Признавање професионалних квалификација за обављање професије на територији Републике Бугарске се врши у складу са Законом о признавању професионалних квалификација.

ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

§ 3. (1) Министар просвете и наука одређује састав комисије из чл. 7, ст. 2 у року од два месеца од ступања уредбе на снагу.

§ 3. (2) Први састанак комисије из чл. 7, ст. 2 је се ће бити одржан у најкасније три месеца након ступања уредбе на снагу.

§ 4. Уредба се издаје у складу са чл. 9, ст. 3, тачка 9 Закона о високом образовању Републике Бугарске

ПРЕЛАЗНЕ ОДРЕДБЕ

§ 11. Пријаве поднете пре ступања на снагу Уредбе о признавању високог образовања, које су одбијене или на основу којих није издат сертификат о признању, се разматрају под претходном поступку.

§ 12. Поступци из става 1 за које су основ чл. 7а, став 1, тачка 1 и 2 Уредбе о захтевима за признавање високошколских квалификација и периода студирања у страним универзитетима могу бити обустављени на захтев министр просвете и наука, односно лица које он овласти .

Анекс чл. 10, ст. 1, тачка 4 (бивши Анекс члану 10, став 4, мења - СГ 25 од 2009, укинута - ... СГ 102 од 2011.)

ПРОЦЕС ПРИЗНАВАЊА ДИПЛОМА У РЕПУБЛИЦИ БУГАРСКОЈ Уредба уз децембра 2011

4.4 Белгија

Лични подаци:

Име, презиме: Милица Велимировић

Област студија: Природне науке

Земља боравка: Белгија

Појединачно истраживање у држави боравка:

1. Која држава је предмет анализе?

Белгија.

Образовање у Белгији је подељено на Фландријску, Валонску и Немачку заједницу од којих свака има другачији систем препознавања диплома. Овом анализом је обухваћена Фландријска заједница.

2. Да ли је у држави у којој боравиш законски уређен процес признавања страних диплома? Уколико јесте, преведи на српски и напиши текст закона којим је процес признавања уређен:

У Белгији је процес признавања страних диплома регулисан Законом (BS 21/08/2009) који је у складу са Конвенцијом о признавању квалификација из области високог образовања у региону Европе коју је донео Савет Европе са УНЕСКО-м (тзв. Лисабонска конвенција- the Convention on the Recognition of Qualifications concerning Higher Education in the European Region) потписаној 11. априла 1997.

Признавање еквивалентности је званична потврда признавања иностране дипломе са дипломом фламанског образовања. Призната диплома се издаје у име фламанског министра просвете и/или од стране начелника одељења услуга за квалитет у образовању (Youth, Equal Opportunities and Brussels). Процедура је другачија у области медицине или образовања.

Апликација се преко одговарајуће Агенције коју именује Влада шаље на 3 факултета (универзитета) или 3 департмана (универзитетски колеџи) које нуде одговарајући

фламмански програм обуке релевантан оном за који се конкурише. Инострана диплома током еквиваленције се тестира против једног броја критеријума:

систем образовања

статус високошколске установе која је издала диплому

план и програм студија по којем је стечена диплома (да ли је акредитован)

стажирање и теза

студијско оптерећење

релевантно професионално искуство.

Ако компаративна анализа даје позитивне резултате, инострана диплома се сматра еквивалентном. На овој основи носилац иностране дипломе има иста права као носилац одговарајуће дипломе у Фландрији.

Пре тог Закона неколико уредби је дефинисало услове поступка признавања пуне једнакости страних диплома у Фландрији:

- Уредба из 12.06.1991, одељак 13. - Еквивалентност страних диплома или уверења на универзитетима у фламанске заједнице (БС 04.07.1991))
- Уредба из 04/04/2003 о реструктурирању високог образовања у Фландрији. (БС 14/08/2003)
- Одлука фламанске Владе 14.10.1992 у којој се утврђују услови и поступак признавања пуне једнакости страних диплома и студијских уверења са сертификатима академских степени, са изузетком академских степена првог циклуса. (БС 31/12/1992)
- Одлука фламанске Владе 10.06.1997 која утврђује услове и поступак за појединачно признање пуне једнакости страних диплома и сведочанстава високог образовања у фламанској заједници. (БС05/09/1997)

3. Уколико процес признавања није законски решен у држави у којој боравиш, сазнај да ли је решен на неки други начин (и наведи конкретно на који):

4. Која тела/институције у држави у којој боравиш имају право да обаве процес признавања страних диплома?

Признавање дипломе ради наставка образовања:

Образовна установа

Пријаве за академску еквиваленције у области медицине за земље ЕЕА мора бити послата Савезном здравственом сервису док се за остале земље шаље NARIC-Vlaanderen (National Academic Recognition Information Centre).

Признавање дипломе ради запошљавања:

NARIC-Vlaanderen (National Academic Recognition Information Centre) или

Професије обухваћене Директивом 2005/36/ЕЦ о признавању професионалних квалификација:

NARIC као институција која вас инфорчише о даљој процедури

Влада и надлежни органи у Белгији за регулисане професије

Постоји листа надлежних институција за професије као што су лекар, архитекта итд.

5. Наведи области из којих дипломе у држави у којој боравиш морају да буду признате:

Професије (регулисане професије) као што су лекар, фармацеут, стоматолог, архитекта, образовна занимања, рачуновође, психотерапеут, лабораторијски техничар, логопед, адвокат, нотар, брокер, инструктор вожње морају бити признате пре заснивања радног односа. Ове професије се највише односе на друштвени сектор.

У приватном сектору, послодавац има слободу избора и могућност да понуди посао само на основу стечене дипломе без одлуке о признавању.

Суштине у процесу признавања страних диплома:

1. Наведи које области захтевају признавање диплома од стране којих институција и наведи из којих области су дипломе валидне и без признавања:

Признавање дипломе ради наставка образовања:

Образовна установа

Признавање дипломе ради запошљавања:

NARIC-Vlaanderen (National Academic Recognition Information Centre) или

Професије обухваћене Директивом 2005/36/ЕЦ о признавању професионалних квалификација:

NARIC као институција која вас инфорчише о даљој процедури.

Влада и надлежни органи у Белгији за регулисане професије.

2. Која је документација потребна за спровођење процеса?

Ако су оригинални документи написани на холандском, енглеском, француском или немачком:

4 копије дипломе на оригиналном језику

4 копије личних докумената на изворном језику

4 примерка додатка дипломи на оригиналном језику

4 копије званичног програма студија са описом садржаја предмета у оригиналном језику

4 копије тезе на оригиналном језику

4 потписана апликациона формулара

Ако оригинални документи нису на енглеском, холандском, француском или немачком такође су потребне:

4 копије дипломе писане на енглеском, холандском, француском или немачком језику са овереним преводом судског тумача

- 4 копије личних докумената са овереним преводом судског тумача
- 4 копије додатка дипломи са овереним преводом судског тумача
- 4 копије сажетка званичног програма студија са описом садржаја предмета на холандском, енглеском, француском или немачком језику
- 4 копије сажетка тезе на холандском, енглеском, француском или немачком језику

3. Колико временски траје цео процес?

Законски је утврђено да Одлука о признавању диплома у Белгији (Фландрија) мора бити донета у року од 3 месеца од примања комплетне документације:

- академски еквиваленција: макс. 3 месеца
- професионална еквиваленција: макс. 3 недеље
- ниво студија: макс. 3 месеца
- сертификат за студије у иностранству: макс. 3 недеље
- потврда о дипломи француске заједнице: макс. 3 недеље

Уколико апликација није комплетирана особа која тражи признавање дипломе има 6 месеци да употпуни досије.

4. Колико кошта признавање дипломе за оне који морају да га изврше?

Фламманска заједница (Фландрија) нуди ову услугу бесплатно.

4.5 Немачка

Лични подаци:

Име, презиме: Драган Ђурић
Област студија: економија
Земља боравка: Немачка

Појединачно истраживање у држави боравка:

1. Која држава је предмет анализе?

Немачка

2. Да ли је у држави у којој боравиш законски уређен процес признавања страних диплома? Уколико јесте, преведи на српски и напиши текст закона којим је процес признавања уређен:

Процес признавања је у Немачкој делимично законски уређен. Разликују се следећи случајеви:

а) признавање диплома ради даљих студија:

У овом случају факултети/универзитети сами одлучују о признавању диплома.

Факултети/универзитети могу се посаветовати и затражити извештај централне немачке институције за школовање у иностранству („Zentralstelle für ausländisches Bildungswesen – ZAB“). Та институција поседује базу „анабин“ која је јавно доступна и служи за неку прву процену (крајњу одлуку доноси факултет на основу дипломе, положених курсева, ЕЦТС-а, итд.).

б) признавање диплома ради запослења:

Овде се поново разликују два случаја:

(1) запослење у струци која је законски регулисана (>4.400 у анабин-у):

У овом случају је неопходна провера дипломе. Провера се врши у покрајини у којој се борави. На пример: Дипломирани правник који дође у Баварску (нпр. у Минхен) и жели да се запосли у струци (нпр. као судија, адвокат, нотар,...) мора да поднесе захтев за признавање дипломе одређеној институцији (у овом случају, такозваном „Landesjustizprüfungsamt“; свака струка има неку своју такву институцију). Та институција одлучује о признавању дипломе (уз могућу консултацију ЗАБ-а) и може да затражи и додатне испите, школовање, сертификате или слично.

(2) запошљавање у струци која није законски регулисана (>4.800 у анабин-у):

У овом случају формално признавање дипломе није потребно, тј, послодавац сам одлучује о запошљавању кандидата на основу његових квалификација и диплома. На пример: Дипломирани економиста из Србије не може да се запосли без признавања дипломе као ревизор јер је та струка законски регулисана; али може да се запосли на месту маркетинг

менаџера у некој корпорацији овде ако успешно прође процес регрутовања. АЛИ: У бази „анабин“ се такође могу тражити информације о универзитетима/факултетима и дипломама по земљи, струци, итд. Дакле база разликује:

i. врсте универзитета/факултета:

X+ = признат унив./факс

X+/- = тешко проценити, зависи од конкретног случаја

(на пример, ако неки универзитет има факултете које Немачка признаје због тога што се њихове области и овде уче на факултетима а исто тако има факултете чије области се овде уче на вишим школама)

X- = институција није призната као унив./факултет

ii. ниво стечене дипломе:

A2 = студије од <3 године

A3 = студије од <4 године

A4 = студије од 4 године

A5 = студије од >4 године

ПГС = постдипломске студије

Д1 = докторат

Д2 = хабилитација (у Немачкој постоји систем по којем докторат није довољан да би се добило звање професора већ је неопходно завршити још једно 4-6 година после којих се добија такозвана „вениа легенди“; тек са том квалификацијом се може постати професор, мада се и тај систем тренутно прилагођава америчком/енглеском систему)

ХЦ = почасна титула

НЗ = немогуће поредити

То значи да послодавац може да се информише до некле о нивоу образовања (или бар о процени од стране ЗАБ-а). Исто тако анабин пружа увид у предуслове за упис страних факултета. Дакле, не цене се све дипломе једнако, тј. немају исту репутацију. Ко жели, може да поднесе захтев ЗАБ-у да му изврши процену дипломе. То се плаћа:

ЕУР 100,- за прву диплому

ЕУР 50,- по свакој следећој дипломи (ако их имаш више)

ЕУР 50,- по процени (ако нпр. изгубиш један папир)

с) признавање дипломе ради ношења титуле:

Ово зависи искључиво од покрајине и њеног закона. Свака покрајина има своју институцију која одлучује о томе које титуле се како воде а списак институција се може наћи – наравно – у бази анабин. У принципу за целу Немачку вази следеће: Од 2000. године свако сме да носи своју титулу уз напомену стране институције која је уручила диплому (то не важи ако је диплома стечена на институцији унутар европске заједнице и на још 1-2 врло специфична института). Није потребно формално признавање дипломе али је забрањено „китити се“ лажним или фалсификованим титулама; по захтеву се мора показати стечена диплома.

3. Уколико процес признавања није законски решен у држави у којој боравиш, сазнај да ли је решен на неки други начин (и наведи конкретно на који):

Детаљније горе; факултети сами одлучују о признавању а послодавци исто уколико се ради о послу у законски нерегулисаној струци.

4. Која тела/институције у држави у којој боравиш имају право да обаве процес признавања страних диплома?

Детаљније горе; у Немачкој одлучују покрајине мада постоји државни закон као и централна институција која саветује у конкретним случајевима. Фактички се, по мом знању, сви држе државног закона.

5. Наведи области из којих дипломе у држави у којој боравиш морају да буду признате:

Не зависи од области него од конкретних радних места (нпр. дипл. економисти се не мора признавати диплома ако хоће да се бави стратегијом у некој фирми; али мора да прође признавање дипломе уколико жели да се бави пореским услугама). Таквих има преко 4.400 – списак се може наћи овде:

http://anabin.kmk.org/no_cache/filter/anerkennungs-und-beratungsstellen-in-deutschland.html

6. Спроведи отворен интервју са неким од професора/стручњака на твом факултету који је обавештен о процесу признавања страних диплома.

Мој факултет до сада у само једном случају уопште врши признавање диплома а то је у процесу када неко пријави докторат. У том случају се проверава стечена диплома – на пример, „Master of Arts“ углавном не дозвољава упис докторских студија док „Master of Science“ дозвољава. Колико ја знам, није се још десило да неко са страном дипломом упише докторат на мом факултету. Али у принципу проверу, у овом случају, формално врши председник комисије за испите који се сигурно консултује са једним од професора правног одсека (код нас их има тројица).

Иначе је код нас направљен систем размене због кога се управо не врши признавање/провера појединих диплома: Размењујемо студенте са одређеним факултетима у иностранству на нивоу основних као и мастер студија. Имамо и програме за стицање дуплих диплома, тј. студенти добију диплому нашег као и партнерског факултета. На нивоу основних студија имамо сарадњу са кинеским факултетом који не проверава матурске дипломе наших студената; и ми не проверамо њихове студенте. На нивоу мастер студија имамо сарадњу са француским факултетом; и овде се не проверавају стечене дипломе са основних студија.

СШа би било интересантно: Знам да неки факултети попут ХСГ-а (Ст.Галлен, Свајцарска), Бецха у Аустрији или Копенхагена у Данској имају могућност за размену такозваних „Free Mover“-а. То су студенти који дођу на размену без званичне сарадње са њиховим матичним факултетима јер просто имају веће капацитете него, на пример, мој факултет у Инголстадту. Било би, сигурно и за ОССИ, интересантно да се види како ти факултети приступају овом питању.

1. Наведи које области захтевају признавање диплома од стране којих институција и наведи из којих области су дипломе валидне и без признавања:

Детаљан опис горе.

2. Која је документација потребна за спровођење процеса?

Увек је потребна диплома на којој пише број стечених ЕЦТС-а као и детаљни описи положених предмета (број „credit hours“, врста испита, итд). Такав је, на пример, наш приступ на катедри када неки студент нашег факултета оде на размену у иностранство и тамо полаже неке испите да би утврдили да су ти положени испити слични нашим курсевима. У том случају му признајемо ЕЦТС поене и не мора (чак и не сме) поново да полаже исти предмет на нашем факултету.

Што се тиче ЗАБ-а, потребна је [следећа документација](#):

- испуњен захтев/образац ([формулар](#))
- оверене фотокопије (на немачком, енглеском, француском или шпанском језику):
 - диплома, на којој се наводе сви положени предмети са оценама
 - такозвани „Диплома Супплемент“ који европски факултети издају
- обичне фотокопије:
 - школске и све остале предходне дипломе које су биле услов за упис студија (без превода)
 - пасош или лична карта
 - доказ о промени имена (уколико се не може видети у документу)
- зависно од земље где је стечена диплома, потребно је приложити даљу документацију – уз диплому стечену у Србији, на пример, потребно је приложити доказ о акредитацији факултета.

3. Колико временски траје цео процес?

На факултетима тај процес углавном не траје више од месец дана, често и знатно краће. На катедри на којој сам ја запослен траје максимално недељу дана. Сигурно је то другачије када је у питању признавање диплома правницима или ревизорима од стране ЗАБ-а. Сам ЗАБ наводи на свом сајту да процес траје 2-3 месеца.

4. Колико кошта признавање дипломе за оне који морају да га изврше?

ЗАБ наплаћује ЕУР 100,- односно ЕУР 50,-. Факултети не наплаћују ништа.

5. ЗАКЉУЧЦИ АНАЛИЗЕ ПО ЗЕМЉАМА

5.1 Профил Сједињених Америчких Држава и Канаде

- ✓ У обема земљама, у случају академског признавања диплома (за потребе наставка школовања), надлежност је дата универзитетима.

Примена: успостављање канцеларије на свих осам државних универзитета у Србији где би се према унапред одређеним и константним критеријумима вршила процена стечених вештина и знања са циљем наставка школовања. Ово је већ пракса и у већини европских држава.

- ✓ У обема земљама су присутна државна и/или приватна тела која могу бити од помоћи странкама.

Примена: *Foreign Credentials Referral Office* у Канади и *Credentials evaluation service* у САД су организације којима странке могу да се обрате са циљем да добију додатне информације о условима запошљавања/наставка школовања са страним дипломама или како би добиле процену својих стечених вештина и знања. Ове две организације су по делатности најсличније центру *ENIC –NARIC* у већини европских држава, те би требало да се поменути центар и у Србији оспособи за овакав тип посла.

5.2 Профил Хрватске

- ✓ У Републици Хрватској и земљама чланицама Европске уније разликују се три процеса за признавање квалификација (академско, стручно и признавање раздобља студија). Академско и признавање раздобља студија регулисани су Лисабонском

конвенцијом и у скоро свим европским земљама налазе се у надлежности високообразовних установа, док је за стручно признавање задужен *ENIC –NARIC* центар.

Примена: *ENIC –NARIC* центар већ постоји у Србији, са кључном разликом да су његова задужења знатно ограниченија него у већини других европских земаља. *ENIC –NARIC* се у Србији налази под окриљем *Министарства просвете, науке и технолошког развоја* под именом *Одељење за систем високог образовања, европски образовни простор и правне послове*, а у вези са признавањем страних диплома његове надлежности су:

- прикупљање и пружање информација у поступку признавања јавних исправа стечених у иностранству;
- праћење домаћих и страних прописа и давање предлога у вези са усаглашавањем домаћих и страних стандарда и поступака у овим областима;
- поступање по предметима и представкама грађана и установа и давање информација о стеченом високом образовању.

Примера ради, у Хрватској је овај центар под окриљем *Agencije za znanost i visoko obrazovanje*, чија је сврха подизање квалитета у високом образовању и науци и упоређивање постигнутих стандарда и квалитета са сличним институцијама у земљама ЕУ. Међутим, што је важније, по угледу на земље чланице Европске уније, овај центар се не бави само пружањем информација већ и „словима стручног признавања иноземних високошколских квалификација“ – кључна функција за коју је неопходно оспособити и домаћи *ENIC –NARIC* како би Србија могла да крене путем поједностављења и оснаживања сопственог система признавања.

- ✓ У случају академског признавања и признавања раздобља студија, у складу са Лисабонском конвенцијом, у Хрватској главну улогу имају канцеларије за академско признавање које се налазе при универзитетима.

Примена: Аналогно оспособљавање високошколских установа у Србији да по унапред одређеним, истоветним критеријумима изврше признавање страних квалификација у два горенаведена случаја такође се нуди као корисна пракса.

5.3 Профил Италије

- ✓ Током признавања се доследно поштују билатерални и мултилатерални споразуми са другим земљама.

Примена: Једна од најпозитивнијих пракси којој би се Србија могла научити од Италије је поштовање билатералних споразума који се тичу признавања диплома. Иако Србија има потписане бројне сличне билатералне споразуме, и иако су они у теорији важећи, већина њих се, на жалост, не поштује.

Разлоге за ово не треба тражити само у лошем систему признавања у Србији, већ и у неинформисаности задужених службеника. Нису ретки примери да се процес признавања врши по редовној (компликованој) процедури и у случајевима када постоји споразум који тај процес знатно олакшава.

Због тога је неопходно стварање јединственог централног регистра свих важећих билатералних и мултилатералних међународних споразума које је Србија потписала, што би олакшало и поједноставило непотребно компликован процес и у неким случајевима знатно га појефтинило. Лак и брз приступ оваквом систему омогућио би и онима који покушавају да обезбеде признавање дипломе и државним службеницима који се тим проблемом баве да у сваком тренутку буду потпуно информисани о могућем постојању специјалних односа.

5.4 Профил Бугарске

- ✓ За наставак студија у Бугарској довољна је сагласност изабраног универзитета, уз само формално одобрење НАЦИД-а и надлежног министарства.
- ✓ За излазак на тржиште рада, признавање дипломе врши НАЦИД уз чисто саветодавну улогу универзитета и/или професионалних асоцијација.

Примена: У априлу 2011. године Европска комисија је упозорила Бугарску да лош закон о признавању диплома негативно утиче на слободу креатња и мобилност радне снаге као основне ступце уједињења Европе.

Променом уредбе у децембру 2011. укинута је комисија министарства образовања и науке која је водила процес нострификације (како се тада још увек звао) а надлежности су пребаченене на универзитете и *Национални центар за информације и документацију (НАЦИД)*. *НАЦИД* има улогу Националног центра за академска признавања и мобилност у складу са чланом 9.(2) Лисабонске конвенције. Број ставки и докумената потребних за признавање смањен је са 10 на 4; бирократија је значајно смањена укидањем сувишних административних тела и избегавањем преплитања одговорности, а процес признавања је сведен на 1-2 месеца.

Овакав поступак сасвим је примењив и у Србији, са разликом да би, уместо успостављања новог тела које би се бавило признавањем, боље решење било даље оспособљавање већ постојећег домаћег центра *ENIC –NARIC*. Вредна помена је и кампања делегата Бугарске у Европском парламенту господина Ивајила Калфина који тражи од Владе да искључи и *НАЦИД* из процедуре како би Министарство образовања и науке аутоматски прихватало све дипломе стечене на акредитованим универзитетима унутар ЕУ (уз претходну проверу њихове аутентичности у регистрима земаља у којима су дипломе стечене). Овакво решење, међутим, није примењиво за земље које нису чланице Европске уније.

5.5 Профил Аустрије

- ✓ Признавање дипломе је неопходно само у случају да подносилац захтева жели да се бави занимањем за које је законом прописани услов поседовање аустријског академског звања, односно завршених студија у Аустрији. У свим другим случајевима, послодавац има слободу да самостално вреднује квалитет страних студија и диплома.

Примена: Држављанима земаља чланица Европске уније омогућен је непосредан приступ аустријском тржишту рада, регулисан Директивом која прописује да није потребан било какав процес признавања, који самим тим није ни могућ.

У случају да признавање дипломе из неког разлога није могуће, *ENIC –NARIC* Аустрија нуди бесплатну услугу „вредновања“ страних диплома која има за циљ да помогне у потрази за послом у Аустрији. Оспособљавање аналогног српског центра да врши исту функцију показало би се пресудним у смислу мотивације и помоћи повратницима да, у случају немогућности признавања, ипак остану у Србији и у њој нађу посао.

5.6 Профил Грчке

- ✓ Одлука и сертификат о признавању стране дипломе издају се у року од шездесет дана у случају признавања „еквивалентности“ и до деведесет дана у случају „еквивалентности и аналогности“ од тренутка прикупљања захтеване документације.

Примена: Неопходно је увести максимални временски период током кога би се процес признавања дипломе обавио. У одсуству бољег, рок који тренутно важи у Србији је рок од два месеца (уопштени рок за доношење решења из Закона о општем управном поступку),

који се не поштује чак ни у најповољнијим условима признавања (траје три месеца). Поред увођења максималног рока који би се односио искључиво на признавање страних диплома, потребно је да се успоставе механизми којим би се спречило пробијање истог.

5.7 Профил Белгије (Фландрија)

- ✓ Уколико при професионалном признавању (ради стицања професионалног звања и укључења на тржиште рада) дато звање није садржано у директиви Европске уније, надлежни центар *NARIC – Vlaanderen* контактира компетентне установе које дају мишљење о вредности дате дипломе.
- ✓ *NARIC – Vlaanderen* може на захтев да изда потврду да је дати универзитет акредитована институција као и мишљење који ниво образовања диплома представља (индикација нивоа).

Примена: *NARIC – Vlaanderen* је фламанска јединица *NARIC* система Европског економског простора (ЕУ, Норвешка, Исланд и Лихтенштајн). *NARIC* није само саветодавно тело, већ и организација коју прво треба контактирати да би се процес признавања дипломе започео.

Индикација нивоа образовања коју врши *NARIC – Vlaanderen* је само индикација, а не званично признање. Међутим, послодавци је цене као валидан документ, а и процедура за добијање овог докумена је краћа од званичног признавања. Ова пракса би могла да се примени у Србији у случајевима где послодавцу није потребна призната диплома запосленог, већ само увид у његов степен образовања.

5.8 Профил Русије

- ✓ Институција која обавља процес признавања страних диплома је Главни државни стручни центар процене образовања у оквиру Федералне службе надзора у области образовања и науке.

Примена: Русија је пример још једне земље која је признавање страних диплома поверила засебном телу под окриљем државе, уместо појединачним универзитетима који су склони да различито протумаче и признају исту страну диплому. Стога се намеће потреба да се и у Србији, осим у случају академског признавања (што је образложено у примеру САД, Канаде и Хрватске) овај процес повери за то намењеном, засебном телу.

Један од примера непраћења сарадње Србије са другим земљама је билатерални споразум између СССР и СФРЈ потписан 15. марта 1988. године у Београду који је истекао и по коме, самим тим, није одређено да су Русија и Србија наследнице договорене сарадње. Исто важи и за билатерални споразум између СФРЈ и Бугарске. Овакви споразуми олакшавају процедуру признавања диплома не само вишег образовања, већ и основног и средњег, развијају сарадњу двеју држава и упоредни развој образовних програма.

Стога се намеће као неопходно стварање јединственог регистра међународних споразума које је Србија установила и њихово поштовање приликом признавања диплома.

5.9 Профил Немачке

- ✓ Приликом признавања диплома ради наставка студија, универзитети сами доносе одлуке уз консултовање централне институције за школовање у иностранству (ZAB) и централне базе „anabin“ која садржи информације о страним факултетима, дипломама и оквиру квалификација.

- ✓ За запослење у струци која је законски регулисана (листа наведена у централној бази „anabin“) потребна је само провера дипломе.
- ✓ За запослење у струци која није законски регулисана (листа наведена у централној бази „anabin“), признавање и провера дипломе нису потребни. Послодавац сам одлучује на основу приложене дипломе.

Примена: Најважнији аспект немачког система који би био применљив у Србији је централна електронска база „anabin“ у склопу ZAB-а. Ова база пружа следеће могућности:

- Увид у образовни систем великог броја земаља
- Листу универзитета и програме студија у датој земљи
- Класификацију универзитета на признате, непризнате и оне које су између у зависности од програма студија
- Приказ стеченог звања и нивоа образовања са стеченом дипломом, као и еквиваленције у немачком систему
- Приказ вести о променама у образовним системима других земаља
- Информације о процесу признавања страних диплома
- Приказ листе занимања (више од 4.400) која су законски регулисана и за које је признавање дипломе потребно
- Приказ листе занимања (више од 4.800) која нису законски регулисана и за која признавање дипломе није потребно.

Израда оваквог система у Србији изискивала би значајне инвестиције у смислу времена и финансија, међутим уједно би представљала најкомплетније трајно решење и систематизацију целокупног тела информација везаних за признавање страних диплома.

6. ФИНАЛНИ ЗАКЉУЧАК

Ако сагледамо чињеницу да је, на пример, Бугарска у последњих 10 година изгубила 500.000, а од 1988. године преко 1.500.000 грађана услед старења становништва и миграција, Србија би требало да се забрине за тренутно стање и учи на грешкама свог суседа. Ако Србија сада не почне да враћа своје најталентованије студенте, то сигурно неће моћи да уради кад уђе у Европску унију, будући да ће тада и они који нису студирали у иностранству желети да оду, јер им слобода кретања унутар ЕУ то омогућава.

Из примера других земаља, намеће се као очигледан закључак да Србија мора почети да разликује поступак академског од поступка **професионалног признавања страних диплома**. Давање надлежности универзитетима када се признавање универзитетске стране дипломе врши ради приступа тржишту рада тј. запослења и права на коришћење академског тј. стручног назива не представља адекватно решење. То доводи до различитог третмана исте дипломе у поступку признавања на различитим универзитетима и последично до различитих исхода самог поступка.

Дакле, признавање диплома ради приступа тржишту рада треба да буде измештено из надлежности универзитета. Лакши приступ тржишту рада, осим регулисања процеса признавања диплома, прати усвајање **Националног система квалификација**. На тај начин нова занимања би добила своју шифру у Националној служби за запошљавање што би омогућило лакше и флексибилније препознавање квалификација. За Србију би такође било важно да створи **централни регистар** који би имао податке о већ признатим дипломама појединих страних универзитета. Ова пракса би скратила процес признавања сваке следеће дипломе издате од стране универзитета који је већ прошао евалуацију.

Битно је направити разлику између застарелог термина „нострификација“ (који је подразумевао претварање стране дипломе у нашу, изједначење стране дипломе са домаћом) и новог, пригоднијег термина „признавање стране дипломе“. Овај процес подразумева проверу универзитета који је диплому издао, проверу завршеног студијског

правца, веродостојности дипломе и општих исхода учења. У Србији целокупан процес признавања обављају универзитети, који, будући да су једина за то овлашћена тела, не подлежу строгим правилима у смислу времена и трошкова признавања. Увођењем (или, као што је наведено у анализама земаља, оспособљавањем већ постојећег) центра који се специјализује за овај процес, и доделом консултативне улоге универзитетима у професионалном признавању уклања се монопол универзитета и временски и финансијски стандардизује признавање.

Као у случају Аустрије, Немачке и осталих земаља ЕУ, и Србија треба да задржи могућност да самостално одреди услове везане за тзв. **регулисане професије** (делатности од посебног значаја за државу: право, медицина, стоматологија, образовање, инжењерство итд.) и пропише минималне стандарде неопходне за признавање диплома из ових области. **Међутим, за све остале професије неопходно је:**

- ➔ **Установити системско решење којим ће се трајно прећи са „поистовећивања“ на „признавање“ страних диплома.**

ОССИ захтева успостављање системског решења у најкраћем року и у те сврхе изабраном телу у републичкој скупштини или у министарству просвете, науке и технолошког развоја на располагање ставља:

- (1) комплетну документацију ове студије.**
- (2) контакт са истраживачима ОССИ који су спровели ову студију.**

Координатор пројекта и уредник компаративне анализе

Тијана Делић

Тијана Делић

М.А. Специјалистичко и конференцијско превођење – Универзитет у Трсту

В.А. Енглески језик и књижевност – Универзитет у Београду

ossi.italia@gmail.com

Председник ОССИ и главни уредник

Милутин Станисављевић

М.А. Философија – Фридрих Александар Универзитет Ерланген Нирнберг (ФАУ)

В.Sc. Политичке науке и међународни односи – Лондонски Универзитет (LSE)

mstanisavljevic@ossi.rs

www.ossi.rs